

Jólléti indikátorok

Az angol *wellbeing* kifejezés inkább csak értelmező körülírással fordítható le magyarra. Nem azonos a „jóllét” fogalmával, amely lényegében a teljes élet egy szűkebb, elsősorban anyagi jellegű gondtalanságára utal. Legközelebb talán a magyar nyelvben még szokatlan „jóllét” vagy „jól-lét” kifejezés áll hozzá. A magyar fül számára azonban ez is szűkebb tartalmat jelöl ahhoz képest, ahogy ezt a szót ma az angol nyelvben használják. Nekünk mindenekeelőtt a jó fizikai állapotot sugallja, amelyhez sokan hozzá értjük a lélek békéjét is. Az angol szó azonban ennél komplexebb jelentéssel bír.

Ez a sokrétű értelemmel bíró *wellbeing* kifejezés a GIRFEC modell központi kategóriája. Az ENSZ Gyermekjogi Egyezményének alapelveire támaszkodva, a **jóllét nyolc olyan területét** fogja át, amelyre élete minden szakaszában minden gyermeknek szüksége van ahhoz, hogy megfelelően fejlődjön. Ha ezeket biztosítja számukra a környezet, akkor ki tudják fejleszteni magukban azt a **négy nagy képességcsoportot** (*capacities*), amelyek a skót nemzeti alaptanterv, a *Curriculum for Excellence* központi célkategóriái. Mindenkori életkoruknak megfelelő módon: **sikeres tanuló** (*successful learner*), **magabiztos személyiség** (*confident individual*), **felelős állampolgár** (*responsible citizen*) és **hatékony közreműködő** (*effective contributor*) válhat belőlük. A skót kormány és a szakemberek meg vannak győződve róla, hogy ez a négy komplex képességterület magába foglalja mindazokat a készséget és tudáselemeket, amelyekre a 21. században szükség van ahhoz, hogy országuk gazdasága – a fenntartható fejlődés normáinak is megfelelően –, mérhető módon sikeressé váljon. A társadalom pedig úgy működjön, hogy annak minden egyes tagja boldog emberként, a lehető legteljesebb életet élhessen. E képességek kialakulásához és megerősödéséhez véleményük szerint arra van szükség, hogy minden egyes skót gyerek és fiatal¹

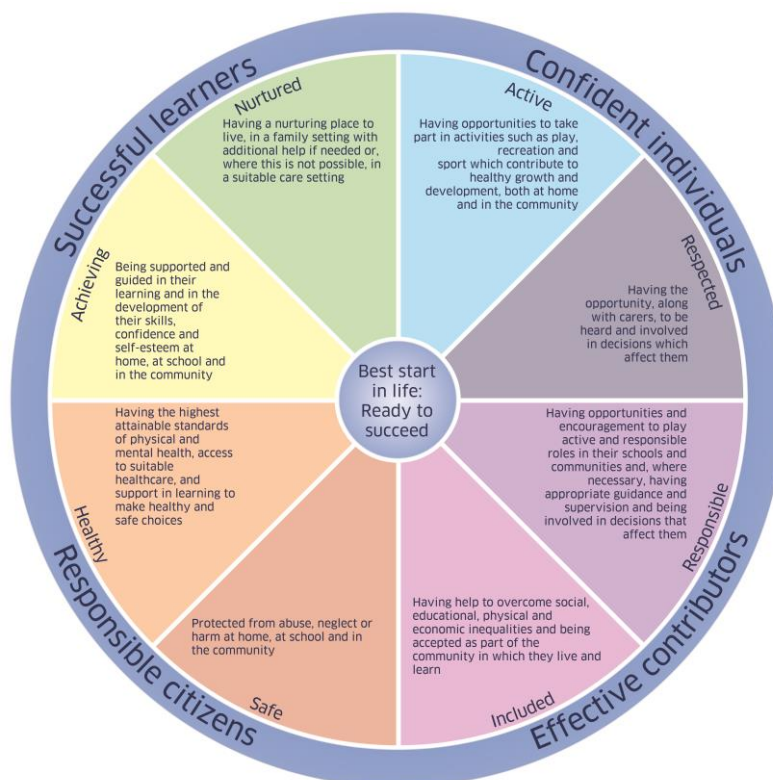
biztonságban éljen	legyen megvédve a bántalmazástól, az elhanyagoltságtól és a különféle ártalmaktól,
egészségesek legyen	tapasztalja meg a testi és a lelki egészség legmagasabb szintjét, és kapjon támogatást ahhoz, hogy élete során az egészséges és biztonságos utakat választhassa,
jó teljesítményt tudjon nyújtani	kapjon támogatást és útmutatást a tanulásához – erősítve őt készségeiben, önbizalmában és önbecsülésében,
részesüljön megfelelő gondoskodásban	jusson megfelelő táplálékhoz és olyan helyen éljen, illetve nőjön fel, amely ösztönzően hat a fejlődésére,
legyen aktívak	kapjon lehetőséget arra, hogy tevékenységek széles körében vegyen részt – amelyek hozzásegítik őt ahhoz, hogy boldog és beteljesült jövőt építsen fel a maga számára,
érezze, hogy mások tiszteletben tartják	legyen bevonva az őt érintő kérdésekbe, és fejezhesse ki gondolatait mindazon döntésekkel kapcsolatban, amelyek az ő jóllétét érintik,

¹ Getting it right for every children and families. (2012) A Guide to getting it right for every child. Intruction. 3.o. Ugyanezek a gondolatok ugyanebben a formában immár egy évtizede folyamatosan jelen vannak a témával kapcsolatos kormányzati és szakmai kommunikáció különféle szintjein.

- viseljen **felelősséget** legyen aktív szereplője saját iskolája és lakóközössége életének,
- érezze **befogadottnak** magát kapjon segítséget és útmutatást ahhoz, hogy felül tudjon kerekedni a szociális, az oktatási, a fizikai és a gazdasági egyenlőtlenségekből fakadó nehézségeken; és teljes értékű tagjának fogadja el őt az a közösség, amelyben él és tanul.

Az alábbi ábra² a sikeres élethez szükséges megfelelő kezdés (*Best start in life*)³, a nyolc jólléti-indikátorterület (táplálkozás, aktivitás, megbecsültség, felelősség, befogadottság, biztonság, egészség, teljesítőképeség), valamint a skót nemzeti alaptantervben megfogalmazott négy nagy stratégiai célkitűzés közötti viszonyt szemlélteti. Az így kirajzolódó **összefüggésrendszer** egyúttal a témával érintkező valamennyi tartalmi terület, illetve az integrált szemléletű skót **fejlesztéspolitika sarokpontjait** is kijelöli.

A jólléti **indikátorokat** tartalmi területenként és életszakaszonként is pontosítják a GIRFEC különféle segédletei. Annak érdekében, hogy a gyerekekkel és a fiatalokkal foglalkozó, speciális felkészültséggel nem rendelkező pedagógusok, egészségügyi és szociális szakemberek is megfelelően tudják értelmezni az egyes helyzeteket, és képesek legyenek megítélni, kockázatnak van-e kitéve egy fiatal vagy sem, a kormányzati honlapról (is) letölthető **ellenőrző listák** állnak

² Uo. 10.o. De a témával összefüggésben ugyanez az ábra jelenik meg minden publikációban a kormány honlapjától kezdve a legkülönfélébb kiadványokig.

³ A legjobb életkezdés biztosítását célzó közszolgálati tevékenységek keretrendszere: The Early Years Framework, The Scottish Government, 2008. (<http://www.scotland.gov.uk/Resource/Doc/257007/0076309.pdf>)

a rendelkezésükre.⁴ Ezek egyik típusa azt mutatja be, hogy az egyes tartalmi területekhez kapcsolódóan milyen látható jelek tanúsítják, hogy egy gyermek vagy fiatal „jól van”. A másik típus az érzékelhető jelenségeket azonosítja – nagyobb részt pozitív nyelvi formában – az indikátorterületek nézőpontjából, és egyben lehetővé teszi a megfigyelő számára, hogy a kinyomtatott űrlapon rögzítse az adott szempont teljesülését vagy hiányát az éppen megfigyelt gyermek vagy fiatal esetében.

Néhány kiragadott példa a részletes ellenőrző listából:⁵

MEGFIGYELÉSI SZEMPONTOK	√ / X	Indikátorok
Jelzés értékű jelenségek		
Rendszeresen megfelelő táplálékhoz jut.		Megfelelően táplált.
Nyilván van tartva egy fogorvosnál, aki rendszeresen megvizsgálja.		Egészséges. Befogadott.
Érzelmi és fejlődésbeli igényeit nem hagyják figyelmen kívül.		Felelős. Egészséges. Biztonságban van.
Nincs kitéve családtagjai vagy mások által az alkohol vagy drog fogyasztásával összefüggő súlyos ártalmaknak.		Megfelelően táplált. Biztonságban van. Felelős.
Korának megfelelő, fejlett önbizalommal és önértékeléssel rendelkezik.		Egészséges. Megbecsült. Befogadott.
Sikeres tanuló, magabiztos személyiség, felelős állampolgár és hatékony közreműködő.		Teljesítőképes.
Általános optimizmus és realitásérzék jellemzi dolgainak végzése közben.		Egészséges. Megbecsült. Befogadott.
Törődik másokkal és tiszteletben tartja őket.		Egészséges.
Nem viselkedik antiszociális vagy erőszakos módon a közösségben.		Biztonságban van. Felelős.
Biztonságban érzi magát, amikor programot csinál a barátaival.		Biztonságban van. Megbecsült.
Motivált a tanulásra.		Teljesítőképes.
Fejlődnek olvasási és számolási készségei.		Teljesítőképes.
Stb. stb.		
Minden egyes gyermekre és fiatalra vonatkozó általános elvárások		
Életkorának és az adott helyzeteknek megfelelő, autonóm cselekvésre képes.		Teljesítőképes. Felelős.
Fejleszti önismeretét, tisztában van vele, mi az, amit tud, és mi az, amit nem.		Teljesítőképes. Aktív.
Fejleszti magát néhány kulturális tevékenységben.		Teljesítőképes. Aktív.
Fejleszti magát néhány sportban.		Teljesítőképes. Aktív.
Fejleszti magát néhány rekreációs vagy hobby területen.		Teljesítőképes. Aktív.
Pozitív teljesítményt mutat fel nem hagyományos iskolai tevékenységi területeken.		Teljesítőképes.
Törekszik rá, hogy képzett szakemberré váljon.		Teljesítőképes. Felelős.
Részt vesz az életkorának megfelelő önkéntes munkákban.		Felelős.
A játék és a munka során együttműködik társaival.		Felelős.
Általában tisztában van tettei következményeivel.		Felelős.
Elfogadja és értéknek tekinti az iskola és a közösség normáit.		Befogadott.
Úgy érzi, hogy az iskola és a közösség pozitívan tekint rá.		Befogadott.

⁴ V.ö.: <http://www.scotland.gov.uk/Topics/People/Young-People/gettingitright/background/wellbeing/printable-guide>.

‘Outcome signifiers’ – Descriptions of what a child’s well being might look like at various stages of their lives. (<http://www.scotland.gov.uk/Resource/0044/00444876.pdf>). Getting behind the indicators. A larger single grid that links the indicators to particular sets of circumstances and points in a child’s life (<http://www.scotland.gov.uk/Resource/0044/00444877.pdf>)

⁵ U.o. (<http://www.scotland.gov.uk/Resource/0044/00444877.pdf>)

MEGFIGYELÉSI SZEMPONTOK	√ / X	Indikátorok
Stb. stb.		
Ha a gyermek/fiatal és családja speciális szakemberrel/szervezettel kerül kapcsolatba		
Megbízhat abban, hogy az általa megosztott információk jó kezekbe kerültek.		Megbecsült.
Aktívan bevonják őt az értékelés, a tervezés és a nyomon követés folyamatába.		Megbecsült.
Tájékoztatják őt minden rá vonatkozó döntés lehetséges következményeiről.		Megbecsült.
Stb. stb.		
Amikor a gyermek valamilyen intézmény gondozásába kerül		
Tiszteletben tartják a személyiségét.		Megbecsült.
Elismerik a személyes térhez való jogát.		Megbecsült.
Bevonják őt és konzultálnak vele minden olyan kérdésben, amely a róla való gondoskodást érinti.		Megbecsült.
Stb. stb.		
A gyermek családjához kapcsolódóan		
Jól kialakított, biztonságos otthoni környezetben él.		Befogadott.
A jövedelem elegendő napi szükségletei kielégítéséhez.		Befogadott.
Ha a gondviselők munkanélküliek: lehetőségük van rá, hogy megfelelő képzésen vegyenek részt.		Befogadott.
Ha a gondviselők dolgoznak: megoldható a gyermek helyi, jó minőségű, megfizethető intézményi elhelyezése.		Befogadott.
Stb. stb.		
A gyermek vagy fiatal személyéhez kapcsolódóan		
Úgy érzi, hogy szülei, barátai és tanárai azt várják tőle, hogy minél jobban kiteljesítse a képességeit.		Megbecsült.
Úgy érzi, hogy kihívások és nehézségek esetén számíthat szülei, barátai és tanárai támogatására.		Megbecsült.
Ösztönzést kap hozzá, hogy kíváncsi legyen és felfedezze a környezetét.		Aktív.
Részt vesz különféle sportokban és rekreációs tevékenységekben.		Aktív.
Stb. stb.		
Sérült, tartósan beteg vagy fogyatékos gyerekek / fiatalok esetében		
A tanulási célok és a támogatási formák megfelelőek a számára.		Teljesítőképes.
Élvezettel és motiváltan van jelen az iskolában.		Teljesítőképes.
A lehető legtöbb tanórán kívüli tevékenységben vesz részt.		Teljesítőképes.
Jól reagál a kapott támogatásokra.		Teljesítőképes.
Stb. stb.		